

derne, men det var nok til at give dem ejerskab over træerne og dermed også det endelige produkt. Law argumenterer for, at arbejdsbetingelserne var tilsvarende i Yorubaland og Dahomey (det vil sige, kvinder gjorde det meste af arbejdet), men konsekvenserne var de modsatte. Eftersom kvinder dominerede handel (undtagen slavehandel, der var kontrolleret af mænd), medførte afskaffelsen af slavehandel og udviklingen af handel med palmeolie, at initiativrige kvinder opnåede en vis uafhængighed af mændene. Endelig argumenterer Hopkins for, at afskaffelsen af slavehandel skal ses i sammenhæng med de britiske forsøg på at indføre en ny økonomisk verdensorden ved at etablere frihandel som en måde at skabe fremgang og varig fred.

Forfatterne, der har bidraget til bogen, er velkendte for deres forskning i slaveriets historie i Vestafrika. Deres essay er vigtige bidrag til vor viden om sociale, økonomiske og politiske processer og de ændringer, der fulgte med afskaffelsen af den transatlantiske slavehandel. Der gives dog et historisk snarere end et antropologisk perspektiv. Ingen af forfatterne diskuterer for eksempel, hvordan de definerer slaveri eller den kulturelle kontekst for afskaffelsen af slaveri. Ingen af dem refererer til bøgerne af Miers og Kopytoff (1977) eller Miers og Roberts (1988), som omhandler sociale og kulturelle aspekter af slaveri. Bogen omhandler udelukkende konsekvenserne af den britiske afskaffelse af slavehandel i Vestafrika. På trods af dette lykkes det dog forfatterne på overbevisende manér at vise forbindelsen mellem lokal udvikling og global politik, og mellem sociale og kønsmæssige forhold og økonomiske ændringer ved at beskrive de ændringer i de britiske handelsmænds ideologi og politiske og økonomiske strategier, som i sidste ende ledte til militær indgriben og efterhånden til kolonial administration.

Litteratur

Miers, S. & I. Kopytoff (eds.)

1977 *Slavery in Africa. Historical and Anthropological Perspectives*. Madison: The University of Wisconsin Press.

Miers, S. & R. Roberts (eds.)

1988 *The End of Slavery in Africa*. Madison: The University of Wisconsin Press.

*Quentin Gausset
Institut for Antropologi
Københavns Universitet*

CHERYL MATTINGLY: *Healing Dramas and Clinical Plots. The Narrative Structure of Experience*. Cambridge: Cambridge University Press 1998. 192 sider. ISBN 0-521-63994-8. Pris: £14.95 (pb). ISBN 0-521-63004-5. Pris: £40 (hb).

Narrativer er et af de helt store emner i nyere medicinsk antropologi. Blandt tidens mest populære navne er den amerikanske antropolog Cheryl Mattingly, som man først på sommeren kunne møde på Københavns Universitet Amager til en forelæsning arrangeret af Center for Sundhed, Menneske og Kultur ved Aarhus Universitet. Mattingly har i de senere år været del af den toneangivende kreds af forskere omkring Arthur Kleinman og ægteparret Mary-Jo Delvecchio og Byron Good ved Harvard Medical School. Det præger også hendes bog *Healing Dramas and Clinical Plots*, der netop følger „Harvard-skolens“ tradition for betydningsorienterede analyser af det kliniske møde mellem patient og behandler. I sine bestræbelser på at udvikle den narrative analyse bevæger Mattingly sig dog ubesværet mellem flere forskellige fagdiscipliner og henter inspiration fra såvel litteraturvidenskab, lingvistik, filosofi og psykologi som generel etnografi og antropologi. Et af bogens store fortrin er således den grundige indledning, hvor forskellige begreber og teoretiske tilgange til narrative analyser gennemgås på en klar og overskuelig måde, der gør det muligt for den uindviede læser at placere det foreliggende arbejde i en bredere faglig kontekst, og som gør bogen særdeles velegnet til undervisningsbrug. Empirisk set er der tale om et snævert afgrænset studie inden for klinisk medicinsk antropologi, og alligevel er det en bog med så interessante teoretiske pointer, at den fortjener generel opmærksomhed.

Bogen bygger primært på et feltarbejde i perioden 1986-88 blandt ergoterapeuter på et uddannelseshospital i Boston, men suppleres af tilsvarende kortere studier i Chicago og Los Angeles helt frem til midten af 90'erne – altså en samlet periode på omtrent ti år. Som læser præsenteres man kun for få udvalgte bidder af denne datamængde, men man fornemmer gennem hele analysen en stor fortrolighed med empirien, som fremlægges med indføling og personligt engagement. Det er en verden, som på overfladen domineres af kvinder og såkaldte traditionelle kvindelige dyder som menne-

skelig omsorg og pleje, praktisk husligt arbejde, ordenssans og sund fornuft – ideologisk fjernet fra den kvindelige forskers egne ambitioner og forventninger til livet. Der er intet prætentøst eller eksotisk i Mattinglys måde at skildre det næsten pinagtigt ordinære hospitalsliv på, som man ellers så ofte ser det i antropologiske studier udført i eget samfund, men der er en særlig sans for at fange betydningsfulde begivenheder i de mest upåfaldende og hverdagsagtige hændelser og dialoger. Små hændelser – store spørgsmål. Denne evne kommer til udtryk i minutjuse beskrivelser af korte terapeutiske forløb ofte optaget på video: analyser på mikroplan, hvor store eksistentielle spørgsmål italesættes eller snarere iværksættes af aktørerne, stilfærdigt og under tiden med diskret ironisk distance – „extreme truth-telling in the jocular mode“ – som Mattingly selv så rammende formulerer det.

Trods den minutjuse og til tider meget bevægende fremlæggelse er det ikke empirien, der er det mest udfordrende ved bogen, men derimod den elegante analyse, som har til formål at overbevise læseren om den teoretiske pointe, nemlig at social erfaring i sig selv har narrativ struktur og ikke som så ofte fremført, at erfaring blot struktureres narrativt. Dermed udfordres også idéen om et givent modsætningsforhold mellem erfaring som levet og erfaring som fortalt. Mattingly interesserer sig i første omgang ikke så meget for de retrospektivt formulerede fortællinger, men retter i stedet opmærksomheden mod den dramatiske udlevelse af handlingsforløb, som synes at være struktureret i narrativ form – fortællinger, som bliver til uden egentlig at blive fortalt. Det er handlingsforløb og samtaler i deres tilbliven, som i kraft af de involveredes motiver, intentioner, ønsker og håb knytter øjeblikket til såvel refleksioner over fortiden som forestillinger om fremtiden, og dermed former sig som karakteristiske narrative forløb. På den måde formår Mattingly at kombinere en strukturel tilgang til narrativer som kulturelle manuskripter med en mere dynamisk og pragmatisk tilgang, hvor tilværelsens foranderlighed, usikkerheden om begivenheders endelige udfald og de enkelte aktørers mere eller mindre intentionelle handlinger giver næring til det narrative drama og gør fortællingens slutning uforudsigelig. Således spindes de enkelte terapeutiske handlinger og dialogen mellem patient og behandler uvilkårligt ind i en prospektiv fortælling med et plot, typisk formet

om en særlig transformativ begivenhed, der engagerer deltagerne i en slags „baglæns“ narrativ konstruktion af handling rettet mod et forestillet resultat eller mål. Almindelige dagligdags gøremål forvandles til betydningsfulde begivenheder i en fortælling – ikke som kulturel regelrethed eller vanemæssig (tvangs)handling, men som en tilblivelsesproces ofte orienteret mod håb.

Nu er det måske ikke så forbavsende, at ergoterapeuter og andre behandleres arbejde med patienter er målrettet og derfor præget af bestemte motiver, intentioner, ønsker og håb, ligesom det heller ikke er svært at forestille sig, at terapeutiske forløb med svært lemlæstede mennesker, mange af dem unge trafikofre, nødvendigvis må forekomme dramatiske. Endvidere er sygehistorier præsenterede som case-stories en veletableret narrativ genre inden for de fleste vestlige behandlingssystemer, og man fristes måske til at spørge, om ikke stort set al handling under disse omstændigheder kan hævdes at være narrativt og dramatisk struktureret? Mattingly diskuterer denne indvending og viser med flere eksempler, at nogle handlingforløb dog er mere narrative end andre. Bogens styrke er imidlertid dens demonstration af de mange forskellige niveauer af narrativ konstruktion og det komplekse samspil, som hele tiden skaber, bryder op og genskaber mening i en fortløbende proces, som ikke altid ender med et helstøbt og forudsigeligt resultat, men som alligevel kan afgrænses til en særlig intentionel kontekst. Dermed synliggøres såvel de formelle og strukturelle rammer som de dynamiske og aktørbestemte aspekter af betydningsdannelse i den kliniske interaktion.

Mattingly gør meget ud af at identificere denne intentionelle kontekst og systematisk påvise dens strukturerende indflydelse på terapeutiske forløb. Derimod er der ikke meget at hente om den bredere sociale og kulturelle kontekst, som kunne forklare noget om de sociale normer og kulturelle værdier, der giver den narrative form sit særlige indhold, og det er en skam. Det tilbagevendende tema i alle de analyserede eksempler, som i bund og grund handler om at motivere patienten til at tage ansvaret for sig selv og sit eget helbred under endog ekstremt vanskelige omstændigheder, kommenteres kun ganske kort af Mattingly som det institutionelle miljøets etos. Men netop denne etos – den amerikanske drøm om at kunne skabe sin egen tilværelse mod alle

odds, at være sin egen lykkes smed og at se modgang som udfordring snarere end skæbne, spiller en altafgørende rolle for de narrativer, Mættingly analyserer. I den forstand er dramaet og plottet anslået på forhånd af en overordnet kulturel narrativ. Derfor ville det også have været passende med lidt kritisk refleksion over den for teorien måske særlig gunstige empiriske kontekst.

Vibeke Steffen
Institut for Antropologi
Københavns Universitet

OLIVER MENDELSON & MARIKA VICZIANY: *The Untouchables. Subordination, Poverty and the State in Modern India. Contemporary South Asia 4.* Cambridge: Cambridge University Press 1998, 289 sider. ISBN: 0-521-5567-1. Pris: £17.40 (pb).

Oliver Mendelsohn og Marka Vicziany har sat sig det ambitiøse mål at skrive en bog om, hvad de har valgt at kalde „the Untouchables“ eller „urørlige“, en betegnelse der dækker over ekstremt diverse folk af forskellig etnisk og kulturel identitet (se kapitel 1). For at imødegå et overfladisk resultat bygger enkelte kapitler (6, 7 og 8) på mere intensive undersøgelser af enkelte grupper eller problemstillinger. En egentlig balance mellem det generelle og specifikke opnåes dog ikke. Bogen tegner et altomfattende billede af urørliges situation i dag med historiske tilbageblik. Det er forfatterens antagelse, at de urørliges forhold er betinget af to former for undertrykkelse: på den ene side en rituel, kulturel og social forarmelse og på den anden side fattigdom. Den førstnævnte adskiller sig fra andre grupper undertrykkelse ved at være funderet på renheds/urenhedsideologien.

I kapitel 2 diskuteres højkasternes respons på de urørliges øgede bevidsthed om og modstand mod deres undertrykte position. Bevidstheden, der i nogle tilfælde har udviklet sig til militant adfærd, ligger bag den vold, der flere steder har præget forholdet mellem urørlige og kastehinduer siden sidst i 1970'erne. Ifølge forfatterne kan kun det, at der er en rituel dimension i kastehinduerne respons, forklare nogle af de mere ekstreme reaktioner på urørliges protester. I et ellers velskrevet kapitel er det med nogen undren, at man læser at „there is a great deal of irrationality in Bi-

har...“. Selvom den stadigt eskalerende vold i Bihar kan være svær at forstå, er det usandsynligt, at den forekommer de implicerede parter at være irrationel.

I kapitel 3 præsenteres en fængende og informativ historisk redegørelse for den politiske udvikling vedrørende urørlige i det 19. århundrede og frem til 1956. I den koloniale periode var den store ændring i urørliges forhold af politisk snarere end social karakter. Det var den kombinerede effekt af så forskellige interesserede parter som kolonimagten, B. R. Ambedkar og M. K. Gandhi, der medførte konstruktionen af en ny samlet social betegnelse for de urørlige.

I kapitel 4 diskuterer forfatterne den indiske stats forsøg på at bedre de urørliges situation, blandt andet reservationspolitikken, der garanterer pladser i lovgivende forsamlinger, en vis del af de offentlige stillinger og adgang til uddannelse. De forbedringer, der har fundet sted siden selvstændigheden, tillægges dog ikke staten, men derimod den øgede bevidsthed blandt de urørlige samt en mere pragmatisk bykultur. Forfatterne forholder sig kritisk til reservationspolitikken, men advarer (i kapitel 8) mod at ophæve et system, der trods alt betyder, at nogle urørlige finder vej til parlamentet. Ræsonnementet er, at de urørlige er så forarmede at alt, hvad der kan forbedre deres vilkår, er af det gode.

Den sidste del af kapitel 5 og hele kapitel 6 adskiller sig fra resten af bogen ved at bygge på studier i felten. Her får de urørlige, i form af en gruppe migrantstenhuggere, ansigt. Kapitel 6 illustrerer i lighed med andre kapitler, hvordan det bureaukratiske system igen og igen svigter de fattige. Forfatterne gør overbevisende op med den form for akademisk tilgang, der kærer sig om doktriner og kategorier på bekostning af det egentlige problemfelt.

Indisk politik er krævede for den, der ønsker at være på højde med de kontinuerligt skiftende konstellationer og splittelser. Kapitel 7 viser, hvordan umiddelbart svært begribelige alliancer, såsom partiet Bahujana Samaj (der hovedsageligt får sine stemmer fra urørlige) og højkastepartiet BJP, er resultat af målrettet strategisk planlægning. Kanshi Ram, Bahujana Samajs grundlægger, skyer ingen midler for at opnå regeringsmagt, der for ham at se er den eneste måde, hvorpå han kan ændre det undertrykkende system.

Kapitel 8 tager udgangspunkt i antagelsen om, at reservationspolitikken har skabt en